

NR 2 | 2021

KORTRAPPORT

STORMEN PÅ VITA HAVET

En fallstudie i identitetspolitik

NIKLAS ALEXANDERSSON

tankesmedjan
TIDEN

STORMEN PÅ VITA HAVET

En fallstudie i identitetspolitik

NIKLAS ALEXANDERSSON

ISBN 978-91-89117-22-8

© Tankesmedjan Tiden 2021

Text: Niklas Alexandersson

Omslagsfoto: Konstfack

Grafisk form: Johan Resele, Kim Ingesson Grafisk design

INNEHÅLL

INLEDNING	7
DEBATTEN OM VITA HAVET	9
Tidslinje	9
RELEVANTA BEGREPP	15
Identitetspolitik	15
Postkolonialism	15
Rasifiering	16
Rasism	16
DISKUSSION	17
REFERENSER	22

INLEDNING

Under februari 2021 blossade en debatt upp om ett eventuellt namnbyte på Konstfacks stora utställningssal Vita havet. På skolan fanns en tillsatt arbetsgrupp som tagit fram åtgärder för att få till en, som rektor Maria Lantz skrev, ”minskad snedrekrytering, en inkluderande utbildning, sann antirasism.”¹

Även om detaljerna i detta fall är unika så finns det likheter med andra debatter; Stina Wirséns barnboksfigur Lilla hjärtat ansågs rasistisk, en vit transperson ansågs inte kunna översätta den mörkhyade Amanda Gormans dikt, en grupp studenter i Lund avbröt en föreläsning om rasistiska stereotyper i kultur- och idéhistoria eftersom det där förekom bilder med just rasistiska stereotyper. Det finns fler exempel men många känner nog igen den här typen av debatter som förs, företrädesvis på kultursidorna.

Syftet med den här rapporten är att på ett enkelt och strukturerat sätt gå igenom vad de olika aktörerna fört fram i debatten om eventuellt namnbyte på Vita havet, och på så sätt belysa vad det är för idéer som argumenten vilar på.

Rapportens material består av debattartiklar om det eventuella namnbytet som publicerats på DN Kultur under våren 2021. Jag sammanfattar kort de olika artiklarnas centrala argument i syfte att på ett klargörande sätt få fram vilka åsikter som faktiskt förs fram.

Efter det följer en teoridel som redogör för i sammanhanget relevanta begrepp och teorier som kan hjälpa till att förklara argumenten. Slutligen kommer det en avslutning med mina egna reflektioner kring de olika ställningstagandena.

1 (Lantz, 2021)

DEBATTEN OM VITA HAVET

Diskussionen om Vita Havet togs upp av såväl radio, tv och tidningar, och också förstås i sociala medier och dess kommentarsfält. För att inte fastna i en alltför lång genomgång av vad olika personer har sagt i frågan så avgränsar sig den här rapporten till att gå igenom de debattartiklar som publicerades på DN Kultur under våren i ämnet mellan den 1:a februari och den 3:e mars 2021. Även om flera debattörer på andra håll haft tänkvärda ingångar så finns de centrala argumenten med i materialet från DN. Nedan följer debatten i kronologisk ordning med en genomgång av argumenten. Därefter följer en teoridel med en förklaring av relevanta begrepp.

TIDSLINJE

- 1 feb:** Sara Kristofersson "Nej, Vita havet på Konstfack har inget med rasism att göra"
- 5 feb:** Brown Island "Sara Kristofersson avfärdar en komplex dialog som förs på Konstfack"
- 5 feb:** Sara Kristofersson "För att hitta rasism lämnar Brown Island verkligheten"
- 12 feb:** 44 lärare med flera "Debatten visar att något viktigt är på väg att hända"
- 12 feb:** Sara Kristofersson "Nej, debatten har övergått i häxjakt"
- 19 feb:** Erik Berggren "De banaliserar en antirasistisk kamp"
- 23 feb:** Rasmus Landström "Därför fastnar debatten om rasism i ständiga symbolstrider"
- 25 feb:** Lars Strannegård "Brown Islands debattlust är precis vad en högskola behöver"
- 3 mars:** Sara Kristofersson "Debatten om Vita havet visar att känslor och ängslighet trumfar det sunda förnuftet"

1 FEBRUARI, SARA KRISTOFERSSON: "NEJ, VITA HAVET PÅ KONSTFACK HAR INGET MED RASISM ATT GÖRA"

Sara Kristofersson, professor i designhistoria på Konstfack och krönikör i DN Kultur, sätter igång diskussionen när hon i en debattartikel informerar om att konstnärskollektivet Brown Island kräver ett namnbyte av Vita havet eftersom de uppfattar namnet som "förtryckande och rasistiskt".

Kristofersson är emot detta och hennes centrala argument är att namnet inte kan kopplas ihop med rasism eller rasistiska tankegångar. Vita Havets historia har inget med rasism att göra och i det här sammanhanget går det inte att läsa in rasism eller rasistiska konnotationer i färgen vit. Hon menar att resonemanget om rasism i detta fall leder fram till orimliga effekter och undrar om man inte kan lyssna på Beatles "White album" eller drömma om en vit jul.

5 FEBRUARI, BROWN ISLAND: "SARA KRISTOFERSSON AVFÄRDAR EN KOMPLEX DIALOG SOM FÖRS PÅ KONSTFACK"

Konstnärskollektivet Brown Island skriver i sin replik att de inte påstår att färgen vit är i sig rasistisk men att bristen på mångfald på Konstfack och andra konsthögskolor är ett demokratiskt problem.

De påpekar att de har använt sig av rådande strukturer när de framfört sitt namnförslag och menar att Kristofersson driver på ett polariserande samtalsklimat och "plockar fragment ur sin kontext".

Vidare menar de att Konstfack har en rasistisk historia i form av att de har hittat exempel i arkiven på lärare som iklär sig blackface och använder sig av rasistiskt språkbruk, något som påverkar dagens strukturer.

Vidare menar de att Konstfack har en rasistisk historia i form av att de har hittat exempel i arkiven på lärare som iklär sig blackface och använder sig av rasistiskt språkbruk, något som påverkar dagens strukturer. Att ändra namnet på Vita havet har enbart setts som en utgångspunkt, och att Kristofersson "banaliserar och förlöjligar tidigare och pågående arbete".

De anser också att det är underligt av en professor i designhistoria missar kopplingen till den vita kuben, en idé om att man ska presentera konst i vita och väl upplysta rum för att bättre kunna fokusera på konsten.² Något de beskriver som ett begrepp som har sina rötter i modernismen, vilket är en tradition som de menar "har förespråkade idéer om vithet, renhet och rasbiologi."

² (Tate, 2021)

**5 FEBRUARI, SARA KRISTOFERSSON:
"FÖR ATT HITTA RASISM LÄMNAR BROWN ISLAND
VERKLIGHETEN"**

Kristofersson skriver i en replik att hon sympatiserar med det antirasistiska arbetet som Brown Island håller på med på skolan, men också att den ensidiga fokusen på rasism gör att man riskerar att missa andra viktiga perspektiv såsom klass.

Hon menar att Vita havet varken har någon koppling till den vita kuben eller något rasistiskt tankegods och menar att Brown Island i sin strävan hitta rasism går bort från verkligheten och "träder in i symbolernas och metaforernas värld".

Kristofersson menar att den här debatten skiljer sig från andra liknande då det i det här fallet inte finns någon koppling till rasism överhuvudtaget, till skillnad från till exempel debatten om rasism i serien Tintin. Hon menar att idén om ett namnbyte i det här fallet vilar på är att ändamålet helgar medlen.

**12 FEBRUARI, 44 LÄRARE MED FLERA:
"DEBATTEN VISAR ATT NÅGOT VIKTIGT ÄR PÅ VÄG ATT HÄNDA"**

Under ovanstående rubrik ger en grupp om 44 akademiskt anställda på Konstfack en replik på Kristoferssons första artikel.

De menar att de inte känner igen sig i det Kristofersson skriver, utan att hon målar upp en nidbild av Brown Islands förhållning till namnbytet och att hon målar upp Brown Island som ett hot mot Vita havet. De lyfter fram att man är inne i en pågående process "utan färdiga svar".

De skriver vidare att det är etiskt tveksamt att som lärare "använda sig av enskilda studenters eller studentgruppers tankar och ageranden offentligt för att föra fram personliga åsikter", något som de menar skadar både individuella studenter såsom förtroendet för relationen mellan lärare och studenter.

Myndigheter ska arbeta för inkludering och förebygga diskriminering, skriver de. Men att den typen av arbete sällan går på djupet och att när arbetet väl leder till reell förändring så "väcker det ofta rädslor och därmed motstånd".

12 FEBRUARI, SARA KRISTOFERSSON: "NEJ, DEBATTEN HAR ÖVERGÅTT I HÄXJAKT"

Kristofersson svarar de 44 lärarna/doktoranderna att det var "ett fult grepp" från deras sida och att det är ideologi och inte fakta som styr hur man tolkar saker.

Debattartikeln som de 44 skrev under gick ut till samtliga skolans lärare att skriva under och liknar en häxjakt menar hon. Den som inte går med på de identitetspolitiska antagandena "utpekas som fiende", och hon menar att den här typen av beteende går emot "demokratiskt tänkande och rätten till det fria ordet".

19 FEBRUARI, ERIK BERGGREN: "DE BANALISERAR EN ANTIRASISTISK KAMP"

Erik Berggren, lärare på Linköpings universitet och curator på Museet för glömska, skriver att Brown Island inte har krävt ett namnbyte, de har lämnat ett förslag i syfte att lyfta frågor om inkludering och maktstrukturer.

Han menar att vissa av dem som kastat sig in i debatten är reaktionära. Hade de gjort ordentlig research och läst Brown Islands text "Floating in the white sea" så hade de sett att Kristofersson förminskade Brown Islands ärende till att bara handla om färgen vit är rasistisk eller ej.

Berggren menar att termen *identitetspolitik* är något man tar till enbart i syfte att underkänna motståndarens argument.

Kristofersson, skriver han, är rädd, lat och "historiskt omedveten" och att hon använder sin position för att misstänkliggöra en antirasistisk kamp.

Kristofersson, skriver han, är rädd, lat och "historiskt omedveten" och att hon använder sin position för att misstänkliggöra en antirasistisk kamp. Men han påpekar samtidigt att det är en självklarhet att vem som helst bör kunna sätta sig emot idén om ett namnbyte.

Berggren citerar Brown Islands text som är både "nyanserad, resonerande, rolig" och lyfter fram att namnbytet är en del i ett performativt utspel som Kristofersson ignorerar.

Vidare hävdar Berggren, i motsats till Kristofersson, att namnbytet är något icke-centralt för Brown Island. Han avslutar med att retoriskt fråga sig om Brown Islands syfte var att få någon skribent på DN att "skriva en närsynt och raljerande krönika". I så fall blev målet uppfyllt.

23 FEBRUARI, RASMUS LANDSTRÖM: "DÄRFÖR FASTNAR DEBATTEN OM RASISM I STÄNDIGA SYMBOL- STRIDER"

Författaren och kritikern Rasmus Landström skriver att debatten om rasism fastnar i symbolstrider.

Han tar upp den postkoloniala förgrundsgestalten Edward Saids klassiker *Orientalism* från 1978. I den så menar Said att rasistiska tanke sätt var det som låg till grund för kolonialismen, något Landström avfärdar och istället menar att man använde sig av lämplig ideologi som gynnade ens ekonomiska intressen. Landström avfärdar även Saids idé om att västerlänningen aldrig skulle kunna förstå den sanna orienten. Han menar att det är ett resonemang som ledde till en förstärkt tro på att människors kultur är något oupplösligt och nästan medfött, det vill säga tvärtemot Saids intentioner.

Vidare menar han att en effekt av identitetsvänsterns fokus på ras istället för klass leder till att de får kritik från vänster av debattörer som står till höger om dem.

Landström tar upp boken *Racecraft* av Barbara och Karen Fields som i den menar att talet om "vita privilegier" sätter skygglappar för annan ojämlikhet än den baserad på rastillhörighet.

Han ser det som angeläget att personer från olika grupper från att berätta om sina erfarenheter av rasism. Men, han ser det samtidigt som ett problem när man importerar samma analys av samhälle och rasistiska strukturer direkt från USA.

Ett exempel som Landström tar upp på den ökande uppdelningen av debatten i olika läger, är de två svenska poddprofilerna Bramme Sey och Ndow Norrby som proklamerat att de inte tänker tala med vita journalister om rasism eftersom nivån blir för låg.

Han avslutar, med hjälp av ett citat från *Racecraft*, att konstatera att man inte uppfann bomull för att skapa en "vit överhöghet" utan "för att producera bomull, socker och tobak".

Vidare menar han att en effekt av identitetsvänsterns fokus på ras i stället för klass leder till att de får kritik från vänster av debattörer som står till höger om dem.

25 FEBRUARI, LARS STRANNEGÅRD:**”BROWN ISLANDS DEBATTLUST ÄR PRECIS VAD EN HÖGSKOLA BEHÖVER”**

Rektorn på Handelshögskolan Lars Strannegård menar att debatten kan ses som en påminnelse om något som är viktigt för ett högre lärosäte, vilket Brown Island har visat prov på, nämligen debattlust. Vidare menar han att postkoloniala teorier är central kunskap för alla som arbetar inom konst eller design idag.

Strannegård framhåller att det är viktigt att lärosäten såsom Konstfack har en tillåtande kultur som tar tillvara på studenters idéer och förslag. Han skriver: ”Ett lärosäte ska vara ett laboratorium, en plats där man kan testa formuleringar, där tankegångar och idéer prövas.”

3 MARS, SARA KRISTOFERSSON:**”DEBATTEN OM VITA HAVET VISAR ATT KÄNSLOR OCH ÄNGSLIGHET TRUMFAR DET SUNDA FÖRNUFTET”**

Kristofersson skriver i en sista text att hon innan sin första text informerade Konstfack om att hon tänkte föra den här debatten offentligt eftersom hon anser att den har ”principiell räckvidd”, men anser att de 44:as debattartikel visade att de ”till synes kände sig obekväma med debatt”.

Vidare skriver hon att det är viktigt att diskutera vilka åtgärder som kan anses rimliga i antirasismens namn, att det engagemang som debatten väckt är ett bevis för det, och att hon har fått medhåll från såväl höger- som vänsterdebattörer.

Hon kommenterar Erik Berggrens inlägg med att han missförstått hur pass central namnfrågan är för Brown Island och det är starkt missvisande att kalla henne för reaktionär.

Lars Strannegårds artikel kommenterar hon med att hans tes om att det hela är ett bevis på det öppna debattklimatet på Konstfack inte stämmer. ”Öppet för vem?” frågar hon retoriskt och syftar på den namninsamling som gick ut till alla lärare på skolan för att få så många som möjligt att skriva under den debattartikel som de 44 publicerade.

Trots att Brown Island medger att namnet inte är rasistiskt i sig så vill de fortfarande byta namn, något som Kristofersson menar riskerar att förlöjliga viktigt antirasistiskt arbete.

Avslutningsvis menar hon att rädslan att stämplas som rasist en stark drivkraft i de här frågorna och bidrar till att få vågar gå mot strömmen.

RELEVANTA BEGREPP

Nedan följer beskrivningar av ett antal begrepp och teorier. Dessa används i debatten om Vita havet och finns med senare i den här rapporten.

IDENTITETSPOLITIK

I korthet kan identitetspolitik beskrivas som politik baserad på en grupp med en gemensamt accepterad identitet och som söker samhällsförändring baserat på erfarenheterna i denna identitet.³

Statsvetaren Francis Fukuyama menar att drivkraften att strävan efter erkännande och värdighet i omvärldens ögon är en grundläggande mänsklig drivkraft och central i att förstå vad som driver politisk förändring. Det i kontrast till mycket av modern ekonomisk teori som utgår från att människan enbart strävar efter att maximera tillgången till nyttigheter, läs: pengar.⁴

Begreppet används sällan i neutral eller positiv bemärkelse utan något som man ofta kallar sin motståndares förslag att vara ett uttryck för. Det skulle inte behöva vara så, de flesta skulle skriva under på de viktiga politiska landvinningar till exempel gayrörelsen gjort, vilket kan beskrivas som just identitetspolitik.

POSTKOLONIALISM

Postkolonialism är ett tvärvetenskapligt forskningsfält och perspektiv som sträcker sig över flera discipliner, främst inom humaniora. Det finns ingen enhetlig och sammanhängande postkolonial teori, utan kan bäst beskrivas som en samling besläktade teoretiska perspektiv.⁵

3 Tolerans, (Nationalencyklopedin, 2021; Nationalencyklopedin, 2021)

4 (Fukuyama, 2019, s. 9pp)

5 (Young, 2020, s. 10)

Vad det går ut på i korthet är idéen om att den västerländska kolonialismen, på en global skala, genomsyrar alltifrån vetenskapsproduktion till samhällsliga normer.

Vad det går ut på i korthet är idéen om att den västerländska kolonialismen, på en global skala, genomsyrar alltifrån vetenskapsproduktion till samhällsliga normer. Man intar ett kritiskt förhållningssätt och menar att det koloniala arvet formar dagens kunskapssyn som i sin tur skapar under- och överordningar mellan de gamla kolonierna och kolonisatörerna.

Denna under- och överordning ligger mycket till grund för nutida rasistiska föreställningar.⁶

Det här är ett perspektiv som inte är ovanligt inom dagens renodlat antirasistiska rörelser, men även andra politiska rörelser, oftast lite längre ut på vänsterkanten. Man motsätter sig ofta universella perspektiv till förmån för de mer partikulära, att till exempel etniska minoriteters erfarenheter är unika och något som utomstående kan ha svårt att förstå sig på. Slut-

satsen många drar är att i vissa fall är det bara vissa grupper eller identiteter som bör få uttala sig.

Något som inte är ovanligt med texter inom det postkoloniala fältet är att de tenderar att vara svårlästa, vilket delvis kan förklaras med dess tvärvetenskaplighet.⁷

RASIFIERING

Rasifiering eller rasifierad(e) är ett begrepp som inte uttryckligen kommit upp i det material som presenterats i den här rapporten, men är ett centralt begrepp inom dagens antirasism. Det betonar att ras är en social konstruktion och något som uppstår i omgivningens ögon, vilka också kan tillskriva en individs egenskaper baserat på detta.⁸

RASISM

Den kortaste och enklaste definitionen av rasism lyder som följer 'fördomar + makt = rasism'.⁹ Den anses dock av de flesta inte kunna fånga upp alla de olika nyanser av förtryck och ojämlikhet som människor av olika utseende och härkomst kan drabbas av. Begreppet kräver mer nyansrikedom för att få med företeelser och praktiker som faller utanför den uppenbara rasismen av typen som förekommer i vit makt-grupperingar och liknande. Man kan säga att ett fenomen eller praktik kan bära spår av rasistiskt tänkande till exempel. Många idag talar istället om rasifiering, läs mer under den rubriken.

⁶ Postkolonialism (Nationalencyklopedin, 2021)

⁷ (Loomba, 2005, s. 10)

⁸ Rasifiering (Nationalencyklopedin, 2021)

⁹ (Rattansi, 2007, s. 2)

DISKUSSION

Varför ska man bry sig om en sådan här debatt överhuvudtaget? Är inte det bara en storm i ett vattenglas för ett fåtal som intresserar sig för vad som händer på konsthögskolorna?

Min ingång till det hela är, utöver ett intresse för vad man betrakta som kunskap är och när man bör anse att något är sant eller rätt, erfarenheter från när jag hösten 2020 läste sociologi på Södertörns högskola. Som på alla andra kurser jag läst, skapades det en facebookgrupp av studenterna för att kunna hjälpa varandra med praktiska frågor som man stöter på under en kurs. Stämningen i gruppen blev snabbt hätsk, rasismanklagelserna flög åt olika håll. Min upplevelse var att rädslan för att något skulle kunna bära spår av rasism, eller uppfattas vara rasistiskt, låg som ett moln över även till synes harmlösa och bagatellartade diskussioner. Tillsammans med en ovilja att ge andra *the benefit of the doubt* att det de skrev kanske inte var menat rasistiskt. Gick det att på något sätt att tolka rasistiskt så var det rasistiskt.

Rasism är ett centralt tema inom sociologiska studier idag så svårigheter uppstod även under lektionstid. I det första grupparbetet som genomfördes, med temat 'staden', så använde sig min grupp av rasism som teori att förstå hur gruppen rasifierade bemöttes av polisen. Där lyftes frågan kring det etiska i att vi i anonymiserade intervjuer angav var våra intervjupersoner och deras föräldrar var födda, och om det eventuellt var rasistiskt.

Med andra ord var det svårt att närma sig frågan om rasism eftersom frågan var känslig, samtidigt som det verkade finnas en ganska vag uppfattning om vad rasism var.

Och där knyter vi an till den aktuella debatten: vad är rasism och vad kan tolkas som rasism?

Min upplevelse var att rädslan för att något skulle kunna bära spår av rasism, eller uppfattas vara rasistiskt, låg som ett moln över även till synes harmlösa och bagatellartade diskussioner.

När man tittar på de olika positionerna i debatten så förefaller det som att man talar förbi varandra. Kristoferssons poäng är i korthet att namnbytet antirasistiska effekt uteblir eftersom förslaget inte lyckas etablera en koppling mellan rasism och namnet Vita havet eller färgen vit. Brown Islands svar på det är att de inte alls menar att färgen vit i sig är rasistisk¹⁰ utan att kopplingen till rasism är att det historiskt förekommit rasistiska tankegångar på Konstfack och att det finns kopplingar till modernismen där det i sin tur finns kopplingar till bland annat rasbiologi.

Brown Islands 'bevisföring' menar jag känns vag. Att gå från att diskutera modernism eller historiska tankegångar på Konstfack till att byta namn på Vita Havet känns inte självklart, men logiken känns tydligt igen från postkolonialt tänkande. Med ett grundantagande om att hela samhället vilar på

en rasistisk ideologi härstammande från kolonialismen, så behövs det inte alltid särskilt starka belägg för att hitta ett samband mellan olika namn eller fenomen och rasism.

Med de postkoloniala perspektiven i ryggen verkar man inte riktigt se att de här perspektiven om bland annat under- och överordning är allmänt accepterade inom konstvärlden, något som Lars Strannegård tar upp i sin artikel från den 25 februari. Det kan illustreras av den artikel som 44 anställda på Konstfack skrev under till försvar av Brown Islands position, och

Emma Dominguez (medlem i Brown Island) säger i ett inslag i SVT:s kulturnyheter att:

Vi ställer oss frågan: varför kan inte vi tänka kring den här platsen? Varför kan inte vi tänka kring att byta namn? Speciellt när det drar så många konnotationer som man kan ställa sig frågande kring.¹¹

Även när man fått betalt av skolan¹² för att komma fram med förslag, fått kritik av en lärare men uppbackning av 44, även då upplever man sig i underläge.

Postkolonialismens axiom är alltså att det västerländska samhället vilar på en rasistisk grund, eller rasistiskt tänkande, och det här är anledningen till att det skär sig när resonemang utifrån postkolonial teori möter övrig offentlighet. Givetvis finns det rasistiska logiker och antaganden i den västerländska kulturen vilket behöver belysas och bekämpas, men hoppar man över att belägga det,

10 Något som dock kan uppfattas som en ambivalent inställning. I en intervju med gruppen i Konstnären 4/20 säger gruppen "det var nödvändigt att skapa ett utrymme när vi befann oss i ett hav av vithet". Dock så utgår den här rapporten från de debattartiklar som publicerats i DN Kultur, därför tas det inte med i den huvudsakliga analysen.

11 (Adelai, 2021)

12 (Macchiavelli, 2021, s. 50)

Med de postkoloniala perspektiven i ryggen verkar man inte riktigt se att de här perspektiven om bland annat under- och överordning är allmänt accepterade inom konstvärlden

eller tydliggöra kopplingen till enskilda fall, faller korthuset snabbt ihop för de utanför den invigda kretsen. Det förefaller som att man är lite hemmablind inför sina egna antaganden. Ett fenomen som kan uppstå i alla kontexter men risken är särskilt stor i sammanhang där det uppstår en idémässig homogenitet.

Det finns tendenser till att inte vilja granska argument som framförs i ett antirasistiskt syfte. Ett exempel på det är den något problematiska text som 44 anställda på Konstfack skrev som svar på Kristoferssons inledande debattartikel. Den berör inte själva sakfrågan (om ett namnbyte rimligt eller ej), utan menar istället att det var oetiskt att Kristofersson att överhuvudtaget ta upp frågan och att hon är rädd för förändring. Kokar man ner det så ifrågasätter artikeln Kristoferssons rätt att debattera en sakfråga i offentligheten och man genomförde även namninsamling för att få sig så många som möjligt att skriva under artikeln. Ett beteende som kan vara problematiskt att på en högskola där det bedrivs samhällsanalys och ska vara högt i tak.

Förutom det anmärkningsvärda i det här agerandet så är den typen av respons inte helt ovanligt i den här typen av frågor och sammanhang, där varje ifrågasättande misstänkliggörs och man angriper motiven snarare än argumenten. Ytterligare ett exempel på i den här debatten är när universitetsläraren Erik Berggren som beskriver de som debatterat mot det här förslaget för ”reaktionära pennfäktare” och kallar Kristofersson för lat och rädd. Jag tror att orsaken till liknande ageranden är följande: när man använder andra metoder än det rationella och logiska, exempelvis subjektiva erfarenheter, och inte för argumentationer utifrån ett gemensamt kritiskt tänkande, då återstår till slut argumentationsknep, argument baserade på känslor och namninsamlingar kvar som verktyg. Redovisar man istället tydligt sina premisser och slutsatser och försöker utifrån ett logiskt samband bygga sina slutsatser så går det att bemöta hela eller enskilda delar av argumentationen.

Därför menar jag att det kan vara problematiskt att utifrån en generell idé om exempelvis under- och överordning, eller subjektiva upplevelser, argumentera för förändring i enskilda fall. Istället tror jag att enskilda fall måste diskuteras utifrån egna meriter, även om såklart strukturer och historik är en relevant faktor även i enskilda fall.

Att olika synsätt och åsikter möts och nöts i offentligheten, som sedan ligger till grund för praktisk förändring, är en central funktion i ett demokratiskt samhälle. Frågor som debatteras råder det oenighet om, annars skulle de inte föras upp för debatt. Med andra ord så krävs det en tolerans för avvikande åsikter. Tolerans i en sådan här kontext kan definieras som att ”acceptera andras principiella rätt att hysa värderingar som man själv inte delar”.¹³

13 (Fernández, 2018, s. 138)

det kan vara problematiskt att utifrån en generell idé om exempelvis under- och överordning, eller subjektiva upplevelser, argumentera för förändring i enskilda fall.

I sådana här sammanhang pratar vi om tolerans gällande åsikter om saker som vi tycker har särskild betydelse. Med andra ord är det inte tolerans att acceptera att någon inte tycker om hallonglass, utan tolerans är att acceptera politiska åsikter man ogillar.¹⁴ För att ens åsikter ska kunna bli tolererade av omgivningen så krävs att det man uttrycker är mer än bara ett infall av ogillande. Det behöver vara resultatet av en övervägd bedömning byggd på argumentation som är rimlig och begriplig för andra människor.¹⁵

Det är här många postkoloniala teorier och dess tillämpning brister. Eftersom argumentationen vilar på antaganden som behandlas som absoluta sanningar, och därmed inte behöver empirisk grund, så missar man att lyckas övertyga omgivningen.

Det är här många postkoloniala teorier och dess tillämpning brister. Eftersom argumentationen vilar på antaganden som behandlas som absoluta sanningar, och därmed inte behöver empirisk grund, så missar man att lyckas övertyga omgivningen. Samtidigt missar man även den mycket viktiga funktionen av att behöva förklara sig för omgivningen, man klargör inte bara för andra utan även för sig själv hur ens idéer är uppbyggda. Det är först när man tvingas formulera sina idéer och ser sina tankekonstruktioner i genomlysning som de kan prövas och utvecklas.

Varför måste det vara på just det här sättet, att argumentation behöver vara rimlig och begriplig för utomstående? Varför bör man istället inte gå efter grupptillhörighet där en viss grupp i kraft av sin utsatthet sätter agendan? Varför ska vi inte ha ett offentligt samtal där enbart vissa identiteter får diskutera vissa frågor?

För att ge svar på den frågan lånar vi ett tankeexperiment från den politiska filosofen John Rawls. När han ställer upp en modell för hur man bör gå tillväga för att utforma ett samhälles rättvisepprinciper så tänker han sig ett tillstånd han kallar för 'okunnighetens slöja'. Det går ut på att när man i denna hypotetiska situation ska bestämma regler för omfördelning med mera så ska ingen inblandad känna till vilken plats i hierarkin, kön eller generation de kommer tillhöra. Tanken med metoden är att den ska generera de mest rättvisa reglerna eftersom alla rimligen "måste välja principer vilkas konsekvenser de är beredda att leva med".¹⁶

Vad svaret i ett sådant hypotetiskt scenario blir är förstås en öppen fråga. Men mitt svar är att man förmodligen skulle komma fram till principer om att det är argumentens eventuella giltighet som bör vara det styrande, och inte grupptillhörighet eller identitet.¹⁷

14 Ett rimligt förbehåll är att man exempelvis inte bör tolerera åsikter som inte accepterar antagandet om människors lika värde.

15 (Fernández, 2018, s. 140p)

16 (Rawls, 2008, s. 144)

17 Det går givetvis att tänka sig fler alternativ än de två jag ställt upp här, men frågan här är vilken av de två alternativa principerna som ställts upp i texten som bör styra.

En rimlig invändning mot min argumentation är att Brown Island är en grupp bestående av konstnärer som verkar inom en konstnärlig kontext, och inte en renodlat politisk. Konsten arbetar med andra logiker än politikens, och bör därför inte ha samma krav på sig på tydlig logik eller evidens som ett politiskt förslag. Svaret på den invändningen är att när konsten kommer med förslag på praktisk förändring så behöver den kunna förklara sig och argumentera, då krävs tydligare logik än den som kan råda inom konsten.

Åberopar man ett allvarligt samhällsproblem som rasism som grund för någon slags förändring, då bör man också kunna belägga sina ståndpunkter. Åtgärder mot samhällsproblem måste kunna granskas. Skulle man jämföra med ett förslag som exempelvis syftar till att minska den ekonomiska ojämlikheten så skulle ett sådant förslag förstås behöva underkasta sig granskning av omgivningen. Det skulle inte (och bör inte) stå oemotsagt bara för att det har ett angeläget syfte.

Åberopar man ett allvarligt samhällsproblem som rasism som grund för någon slags förändring, då bör man också kunna belägga sina ståndpunkter. Åtgärder mot samhällsproblem måste kunna granskas.

Det går inte på förhand att veta vilka ståndpunkter eller åsikter som kommer vara av något värde för individer eller samhället. Därför är det centralt att man har en tolerant hållning inom det offentliga för olika åsikter. Det finns delar av de idéströmningar som tagits upp här i rapporten som inte värdesätter den principen, det är olyckligt.

Ojämlikhet, förtryck, marginalisering och rasism är alla verkliga företeelser som man inte behöver ta genvägar för att bevisa att de finns. De finns och de påverkar människors liv och vardag på ett negativt sätt, därför finns det ingen anledning att bjuda på bristfällig argumentation.

REFERENSER

- 44 lärare på konstfack. (den 12 Februari 2021). *Lärare på Konstfack: Debatten visar att något viktigt är på väg att hända*. Hämtat från Dagens Nyheter: <https://www.dn.se/kultur/larare-pa-konstfack-debatten-visar-att-nagot-viktigt-ar-pa-vag-att-handa/>
- Adelai, A. (den 17 Februari 2021). *Studenterna om utställningsrummet Vita havet: "Är problematiskt"*. Hämtat från SVT: <https://www.svt.se/kultur/studenterna-om-utstallningsrummet-vita-havet-ar-problematiskt>
- Berggren, E. (den 19 Februari 2021). *Debatten om Konstfack: De banaliserar en antirasistisk kamp*. Hämtat från Dagens Nyheter: <https://www.dn.se/kultur/debatten-om-konstfack-de-banaliserar-en-antirasistisk-kamp/>
- Brown Island. (2021, Maj 07). *Floating in the white sea*. Retrieved from Konstfack : <https://www.konstfack.se/PageFiles/51394/Brown%20Island%20-%20Floating%20in%20the%20White%20Sea.pdf>
- Brown Island. (den 05 Februari 2021). *Sara Kristoffersson avfärdar en komplex dialog som förs på Konstfack*. Hämtat från Dagens Nyheter: <https://www.dn.se/kultur/brown-island-sara-kristoffersson-avfardar-en-komplex-dialog-som-fors-pa-konstfack/>
- Fernández, C. (2018). *Tänka fritt eller tänka på andra*. Lund: Studentlitteratur.
- Fukuyama, F. (2019). *Identity, contemporary identity politics and the struggle for recognition*. London: Profile books.
- Kristoffersson, S. (den 03 Mars 2021). *Debatten om Vita havet visar att känslor och ängslighet trumfar det sunda förnuftet*. Hämtat från Dagens Nyheter: <https://www.dn.se/kultur/sara-kristoffersson-debatten-om-vita-havet-visar-att-kanslor-och-angslighet-trumfar-det-sunda/>
- Kristoffersson, S. (den 05 Februari 2021). *För att hitta rasism lämnar Brown Island verkligheten*. Hämtat från Dagens Nyheter: <https://www.dn.se/kultur/sara-kristoffersson-for-att-hitta-rasism-lamnar-brown-island-verkligheten/>
- Kristoffersson, S. (den 12 Februari 2021). *Nej, debatten har övergått i häxjakt*. Hämtat från Dagens Nyheter: <https://www.dn.se/kultur/sara-kristoffersson-nej-debatten-har-overgatt-i-haxjakt/>
- Kristoffersson, S. (den 01 Februari 2021). *Nej, Vita havet på Konstfack har inget med rasism att göra*. Hämtat från Dagens Nyheter: <https://www.dn.se/kultur/sara-kristoffersson-nej-vita-havet-pa-konstfack-har-inget-med-rasism-att-gora/>
- Landström, R. (den 23 Februari 2021). *Därför fastnar debatten om rasism i ständiga symbolstrider*. Hämtat från Dagens Nyheter: <https://www.dn.se/kultur/rasmus-landstrom-darfor-fastnar-debatten-om-rasism-i-standiga-symbolstrider/>
- Lantz, M. (den 03 Mars 2021). *Debatten om Vita havet och rektor Maria Lantz reflektioner*. Hämtat från Konstfack : <https://www.konstfack.se/sv/Aktuellt/Nyheter-och-pressmeddelanden/2021/Med-anledning-av-DN-artikeln-Nej-Vita-havet-pa-Konstfack-har-inget-med-rasism-att-gora/#>
- Lomba, A. (2005). *Kolonialism/postkolonialism*. Hägersten: Tankekraft förlag.

Macchiavelli, C. L. (den 10 Maj 2021). Vita havet – whiteness and otherness – Plaza de Mayo and Konstfack. Hämtat från Diva portal : <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1383949&dswid=-5595>

Nationalencyklopedin. (den 27 April 2021). Identitetspolitik. Hämtat från Nationalencyklopedin: <http://www-ne-se.till.biblextern.sh.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/identitetspolitik>

Nationalencyklopedin. (den 28 April 2021). Postkolonialism. Hämtat från Nationalencyklopedin: <https://www-ne-se.till.biblextern.sh.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/postkolonialism>

Nationalencyklopedin. (den 28 April 2021). Rasifiering. Hämtat från Nationalencyklopedin: <https://www-ne-se.till.biblextern.sh.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/rasifiering>

Nationalencyklopedin. (den 27 April 2021). Tolerans. Hämtat från Nationalencyklopedin: <https://www-ne-se.till.biblextern.sh.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/tolerans>

Rattansi, A. (2007). *Racism, a very short introduction*. New York: Oxford university press.

Rawls, J. (2008). *En teori om rättvisa*. Göteborg: Daidalos förlag.

Strannegård, L. (den 25 Februari 2021). *Brown Islands debattlust är precis vad en högskola behöver*. Hämtat från Dagens Nyheter: <https://www.dn.se/kultur/lars-strannegard-brown-islands-debattlust-ar-precis-vad-en-hogskola-behoover/>

Tate . (den 17 Maj 2021). *White cube*. Hämtat från Tate: <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/w/white-cube>

Young, J. C. (2020). *Postcolonialism, a very short introduction*. New York : Oxford ubniversity press.

Tankesmedjan

Tiden vill stimulera progressiv debatt kring de avgörande utmaningar som samhället står inför: klimatomställning, trygghet i förändring och minskad ojämlikhet.

Tankesmedjan Tiden vill visa att det är möjligt att driva progressiv politik i en tid som är både globaliserad och lokal. Vi vill visa att en sådan politik varken behöver vara dogmatisk, låst vid sin historia eller ett resultat av kortsiktiga kampanjstrategier och triangulering.

Vi deltar i den politiska debatten, analyserar samhällsproblem, tar fram rapporter med reformförslag och ordnar seminarier.

Tankesmedjan Tiden ger även ut den socialdemokratiska idétidskriften Tiden.

tankesmedjan
TIDEN